

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 80/09-7

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 12. marca 2009 predbežne prerokoval sťažnosť J. Ď. a E. Ď., obaja bytom S., vo veci namietaného porušenia ich základných práv podľa čl. 12 ods. 1, 2 a 4, čl. 13 ods. 1 písm. a), čl. 46 ods. 1, 2 a 3, čl. 47 ods. 2 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 222/2008, 5 Cdo 226/2008 z 8. októbra 2008 v spojení s uznesením Krajského súdu v Žiline sp. zn. 6 Co 114/2008 z 30. mája 2008 a uznesením Okresného súdu Žilina sp. zn. 17 C 182/2005 zo 14. marca 2008 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť J. Ď. a E. Ď. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 10. decembra 2008 doručená sťažnosť J. Ď. a E. Ď., obaja bytom S. (ďalej len „sťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia ich základných práv podľa čl. 12 ods. 1, 2 a 4, čl. 13 ods. 1 písm. a), čl. 46 ods. 1, 2 a 3, čl. 47 ods. 2 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 5 Cdo 222/2008, 5 Cdo 226/2008 z 8. októbra 2008 (ďalej aj „uznesenie z 8. októbra 2008“) v spojení s uznesením Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 6 Co

114/2008 z 30. mája 2008 (ďalej aj „uznesenie z 30. mája 2008“) a uznesením Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) č. k. 17 C 182/2005-148 zo 14. marca 2008 (ďalej aj „uznesenie zo 14. marca 2008“).

Zo sťažnosti a k nej pripojených písomností vyplýva, že sťažovatelia sa žalobou doručenou krajskému súdu 4. marca 2005 domáhali vydania rozhodnutia, ktorým súd zaviaže odporcu – Obec S. – zaplatiť im sumu 4 136 Sk s prísl. a úrok z omeškania vo výške 13 % od 19. júna 2003 do zaplatenia. Krajský súd uznesením sp. zn. 10 S 41/2005 z 31. marca 2005 postúpil vec na rozhodnutie okresnému súdu. Okresný súd o veci rozhodol rozsudkom č. k. 17 C 182/2005-76 zo 17. januára 2007, ktorým žalobu zamietol. Proti tomuto rozsudku okresného súdu podali sťažovatelia 1. marca 2007 odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd rozsudkom sp. zn. 9 Co 150/2007 z 9. októbra 2007 tak, že napadnutý rozsudok okresného súdu potvrdil.

Proti rozhodnutiu krajského súdu podali sťažovatelia 13. marca 2008 dovolanie (ďalej len „dovolanie proti rozsudku krajského súdu“), požiadali o oslobodenie od platenia súdneho poplatku za dovolanie a o ustanovenie zástupcu z radov advokátov. Okresný súd uznesením zo 14. marca 2008 sťažovateľom nepriznal oslobodenie od platenia súdneho poplatku a neustanovil im zástupcu z radov advokátov. Proti označenému uzneseniu okresného súdu podali sťažovatelia 9. apríla 2008 odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd uznesením sp. zn. 6 Co 114/2008 z 30. mája 2008 tak, že napadnuté uznesenie okresného súdu potvrdil.

Aj proti tomuto rozhodnutiu krajského súdu podali sťažovatelia 30. júla 2008 dovolanie (ďalej len „dovolanie proti uzneseniu krajského súdu“).

Uznesením okresného súdu č. k. 17 C 182/2005-218 z 31. júla 2008 boli sťažovatelia v súvislosti s podaným dovolaním proti rozsudku krajského súdu poučení, že podľa § 241 ods. 1 druhej vety Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) musia byť v dovolacom konaní zastúpení advokátom. Okresný súd zároveň vyzval sťažovateľov, aby si pre dovolacie konanie zvolili advokáta a v určenej lehote doručili splnomocnenie na ich

zastupovanie pred dovolacím súdom. Sťažovatelia si advokáta pre dovolacie konanie nezvolili.

Uznesením okresného súdu č. k. 17 C 182/2005-222 z 18. augusta 2008 boli sťažovatelia v súvislosti s podaným dovolaním proti uzneseniu krajského súdu poučení, že podľa § 241 ods. 1 druhej vety OSP musia byť v dovolacom konaní zastúpení advokátom. Okresný súd zároveň vyzval sťažovateľov, aby si pre dovolacie konanie zvolili advokáta a v určenej lehote doručili splnomocnenie na ich zastupovanie pred dovolacím súdom. Sťažovatelia si advokáta pre dovolacie konanie nezvolili.

Najvyšší súd uznesením z 8. októbra 2008 konanie o dovolaní sťažovateľov proti rozsudku krajského súdu sp. zn. 9 Co 150/2007 z 9. októbra 2007 zastavil a súčasne týmto uznesením ďalšie dovolanie sťažovateľov smerujúce proti uzneseniu krajského súdu sp. zn. 6 Co 114/2008 z 30. mája 2008 odmietol.

Sťažovatelia vyjadrujú názor, že k porušeniu ich základných práv a slobôd „... došlo aj zo strany súdov, zamietavým rozsudkom Okresného súdu a následne rozsudkom Krajského súdu v Žiline, ktorými bola zamietnutá žaloba na ochranu práv s náhradou škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom obce, len preto a na tom základe, že z nevedomosti sťažovateľov, nakoľko nemajú právnické vzdelanie a právna pomoc im bola súdmi zamietnutá, uviedli v žalobe nesprávnu právnu normu na čo mali podľa § 43 ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb., byť súdom upozornení a vyzvaní, aby podanie opravili resp. doplnili, čo však súd neurobil a žalobu zamietol i keď táto vada mu nebránila rozhodovať v zmysle svojej právomoci podľa správnej zákonnej normy - OZ...

základné práva a slobody sťažovateľov, boli porušené aj rozhodovaním NS SR, ktorým znemožnili sťažovateľom konať pred súdom z tých istých dôvodov, ktoré boli citované v rozsudkoch, ako aj zamietnutím oslobodenia od platenia súdnych poplatkov s pridelením bezplatného zástupcu...“.

Sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd vo veci rozhodol týmto nálezom:

„Odmietnutím žaloby sťažovateľov a zastavením konania vo veci preskúmania konania obce S. s náhradou škody spôsobenej nesprávnym úradným postupom pri spoplatňovaní odobratej vody z obecného vodovodu neprítomnej dcéry sťažovateľov, došlo k porušeniu ich základného práva na plnenie si povinností v medziach zákona a na základe zákona a súdnej ochrany ich základných práv a slobôd upravených v čl. 12 ods. 1, 2, 4, čl. 13 ods. 1 písm. a, č. 46 ods. 1, 2, 3, čl. 47 ods. 2 a čl. 48 ods. 2 Ústavy SR.

Rozhodnutím NS SR v spojení s rozhodnutím Krajského súdu v Žiline a Okresného súdu v Žiline sa zrušujú.

NS SR je povinný uhradiť sťažovateľom trovy tohto konania.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd každý návrh (sťažnosť) predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti sťažovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na prerokovanie ktorých nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, alebo keď preskúmanie označeného postupu (rozhodnutia orgánu štátu) v rámci predbežného prerokovania vôbec nesignalizuje možnosť porušenia základného práva alebo slobody sťažovateľa, reálnosť ktorej by bolo potrebné preskúmať po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie (napr. I. ÚS 66/98, II. ÚS 101/03, I. ÚS 27/04, I. ÚS 25/05).

Sťažovatelia v sťažnosti namietali porušenie svojich základných práv zaručených v čl. 12 ods. 1, 2 a 4, čl. 13 ods. 1 písm. a), čl. 46 ods. 1, 2 a 3, čl. 47 ods. 2 a čl. 48 ods. 2 ústavy uznesením okresného súdu zo 14. marca 2008, uznesením krajského súdu z 30. mája 2008 a uznesením najvyššieho súdu z 8. októbra 2008.

1. K namietanému porušeniu čl. 12 ods. 1, 2 a 4, čl. 13 ods. 1 písm. a), čl. 46 ods. 1, 2 a 3, čl. 47 ods. 2 a čl. 48 ods. 2 ústavy uznesením okresného súdu sp. zn. 17 C 182/2005 zo 14. marca 2008

Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že právomoc ústavného súdu rozhodovať o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd je založená na základe princípu subsidiarity. Zo subsidiarity právomoci ústavného súdu vyplýva, že ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa môže domôcť ochrany svojho základného práva alebo slobody využitím mu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov pred iným orgánom verejnej moci, odmietne takúto sťažnosť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie (mutatis mutandis napr. I. ÚS 103/02, I. ÚS 269/06). Z uvedeného vyplýva, že v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy prislúcha ústavnému súdu právomoc zaoberať sa namietaným porušením základného práva alebo slobody za predpokladu, že právna úprava takémuto právu neposkytuje účinnú ochranu (mutatis mutandis I. ÚS 78/99). Podstatou účinnej ochrany základných práv a slobôd sťažovateľa je okrem iného aj opravný

prostriedok, ktorý má fyzická osoba alebo právnická osoba k dispozícii vo vzťahu k základnému právu alebo slobode, porušenie ktorých sa namieta a ktorý jej umožňuje odstrániť ten stav, v ktorom vidí porušenie svojho základného práva alebo slobody (I. ÚS 36/96).

V danom prípade boli sťažovatelia oprávnení podať proti uzneseniu okresného súdu odvolanie, o čom vedeli, odvolanie aj podali a krajský súd o ňom svojim uznesením rozhodol. Z toho vyplýva, že sťažovatelia mali k dispozícii účinný právny prostriedok na ochranu svojich práv, o ktorom bol oprávnený rozhodnúť krajský súd, čo vylučuje právomoc ústavného súdu.

Z uvedeného dôvodu ústavný súd pri predbežnom prerokovaní odmietol sťažnosť sťažovateľov v časti namietajúcej porušenie ich základných práv uznesením okresného súdu z dôvodu nedostatku svojej právomoci.

2. K namietanému porušeniu čl. 12 ods. 1, 2 a 4, čl. 13 ods. 1 písm. a), čl. 46 ods. 1, 2 a 3, čl. 47 ods. 2 a čl. 48 ods. 2 ústavy uznesením krajského súdu z 30. mája 2008

Podľa ustanovenia § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde jednou z podmienok prijatia sťažnosti na ďalšie konanie pred ústavným súdom podľa čl. 127 ústavy je podanie sťažnosti v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia, oznámenia opatrenia alebo upovedomenia o inom zásahu, ktorým malo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody. Zmeškanie tejto lehoty je zákonom ustanoveným dôvodom na odmietnutie sťažnosti (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde), pričom zákon o ústavnom súde neumožňuje zmeškanie tejto kogentnej lehoty odpustiť (pozri napr. III. ÚS 124/04, IV. ÚS 14/03, I. ÚS 24/05).

Z uvedeného je zrejmé, že sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy nemožno považovať za časovo neobmedzený právny prostriedok ochrany základných práv alebo slobôd (napr. III. ÚS 114/03, IV. ÚS 236/03).

Ústavný súd v okolnostiach prípadu zistil, že namietané uznesenie krajského súdu nadobudlo právoplatnosť 24. júla 2008.

Nadobudnutím právoplatnosti predmetného uznesenia krajského súdu začala sťažovateľom plynúť lehota na podanie sťažnosti podľa § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde, keďže v uvedenom ustanovení zákona o ústavnom súde sa výslovne uvádza, že „sťažnosť možno podať v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia“, pričom z príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku upravujúcich inštitút dovolania vyplýva, že samotné podanie dovolania, ktoré najvyšší súd v okolnostiach prípadu ako neprípustné odmietol, nemá žiadny vplyv na právoplatnosť rozhodnutia napadnutého dovolania, a teda ani na plynutie lehoty podľa § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Zo zistení ústavného súdu vyplýva, že sťažnosť sťažovateľov bola podaná na poštovú prepravu 8. decembra 2008 a doručená ústavnému súdu 10. decembra 2008.

Vzhľadom na uvedené zistenia ústavný súd skonštatoval, že sťažnosť sťažovateľov bola v časti týkajúcej sa namietaného uznesenia krajského súdu ústavnému súdu doručená zjavne po uplynutí lehoty ustanovenej v § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde, a preto ju pri predbežnom prerokovaní v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu, že bola podaná oneskorene.

3. K namietanému porušeniu čl. 46 ods. 1 ústavy uznesením najvyššieho súdu z 8. októbra 2008

a) Vo vzťahu k odmietnutiu dovolania sťažovateľov proti uzneseniu krajského súdu sp. zn. 6 Co 114/2008 z 30. mája 2008

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde.

Obsahom základného práva na súdnu ochranu je poskytnúť uplatňovanému právu súdnu ochranu za predpokladu, že sú splnené procesné podmienky súdneho konania. Zmyslom tohto základného práva je umožniť každému reálny prístup k súdu a tomu zodpovedajúca povinnosť súdu vo veci konať a k jeho porušeniu by mohlo dôjsť iba v tom prípade, ak by bola komukoľvek odmietnutá možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, teda pokiaľ by súd odmietol konať a rozhodovať o podanom návrhu fyzickej osoby alebo právnickej osoby.

Citovaný čl. 46 ods. 1 ústavy je primárnym východiskom pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany ústavou garantovanej v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy (čl. 46 až čl. 50 ústavy).

V predmetnej veci, ako už bolo uvedené, krajský súd uznesením z 30. mája 2008 potvrdil uznesenie okresného súdu zo 14. marca 2008, ktorým tento sťažovateľom nepriznal oslobodenie od súdnych poplatkov v dovolacom konaní a neustanovil im zástupcov z radov advokátov, keď sa stotožnil so skutkovými a právnymi závermi prvostupňového súdu, že pomery sťažovateľov neodôvodňujú oslobodenie od súdnych poplatkov, a tým ani podmienky na ustanovenie zástupcov z radov advokátov. Proti tomuto rozhodnutiu podali sťažovatelia dovolanie, ktorým vyčítali krajskému súdu, že nezohľadnil náležitým spôsobom ich nepriaznivé pomery.

Najvyšší súd predovšetkým skúmal, či je dovolanie prípustné proti potvrdzujúcemu uzneseniu, ktorým nebolo vyhovené žiadosti sťažovateľov o oslobodenie od platenia súdnych poplatkov a o ustanovenie právneho zástupcu, pričom konštatoval, že: *„i keď dovolatelia v konaní o (druhom) dovolaní nie sú zastúpení advokátom a nemajú právnické vzdelanie (§ 241 ods. 1 O. s. p.), povaha napadnutého rozhodnutia vylučuje, aby v prípade tohto dovolania bol nedostatok podmienky povinného zastúpenia považovaný za dôvod pre zastavenie konania. Za situácie, kedy je predmetom dovolacieho prieskumu rozhodnutie súdu o nevyhovení žiadosti účastníka o ustanovenie zástupcu z radov advokátov, by trvanie na podmienke povinného zastúpenia popieralo cieľ, ktorý sledoval účastník konania.*

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O. s. p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Pokiaľ dovolanie smeruje proti uzneseniu odvolacieho súdu je tento opravný prostriedok prípustný, ak smeruje proti zmeňujúcemu uzneseniu odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 O. s. p.), alebo potvrdzujúcemu uzneseniu, vo výroku ktorého odvolací súd vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu (§ 239 ods. 2 písm. a/ O. s. p.), alebo ak ním bolo potvrdené buď uznesenie súdu prvého stupňa o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia (§ 239 ods. 2 písm. b/ O. s. p.). Keďže rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré je napadnuté (druhým) dovolaním, nevykazuje znaky niektorého z týchto uznesení, nemožno prípustnosť dovolania žalobcov 1), 2) vyvodiť z ustanovenia § 239 ods. 1 a 2 O. s. p. Potrebne je uviesť aj to, že vzhľadom na výšku uplatňovaného nároku je dovolanie neprípustné aj s poukazom na ustanovenie § 238 ods. 5 O. s. p.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1, veta druhá O. s. p., ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O. s. p. (či už to účastník namieta alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti uzneseniu podľa § 239 O. s. p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O. s. p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku alebo uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a) až g) tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepadal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom). Existencia niektorej z vyššie uvedených väd však odvolacím súdom nebola v konaní zistená.

So zreteľom na žalobcami 1), 2) tvrdený dôvod prípustnosti dovolania sa dovolací súd osobitne zameril na otázku, či konanie nie je postihnuté vadou uvedenou v ustanovení § 237 písm. f) O. s. p.

Dovolatelia 1), 2) tvrdili, že súdy im pri rozhodovaní o návrhu na oslobodenie od súdneho poplatku a o návrhu na ustanovenie zástupcu z radov advokátov pre dovolacie konanie odňali právo na spravodlivý súdny proces a možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O. s. p.) Odňatím možnosti konať pred súdom sa rozumie taký závadný postup súdu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie tých procesných práv účastníka konania, ktoré mu poskytuje Občiansky súdny poriadok. O procesnú vadu v zmysle § 237 písm. f) O. s. p. ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva.

Pri posudzovaní (druhého) dovolania žalobcov 1), 2) podľa obsahu je zrejmé, že podstatnou je v ňom námietka žalobcov 1), 2), že súdy nesprávne posúdili zistený skutkový stav a pri aplikácii ustanovenia § 138 ods. 1 O. s. p. dospeli k nesprávnemu záveru o nesplnení podmienok pre oslobodenie od súdneho poplatku a pre ustanovenie zástupcu pre dovolacie konanie. Dovolatelia 1), 2) teda namietali, že týmto dovolaním napadnuté uznesenie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávnym právnym posúdením veci je omyl súdu pri aplikácii práva na zistený skutkový stav. O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. Nesprávne právne posúdenie veci je relevantný dovolací dôvod (možno ním odôvodniť procesne prípustné dovolanie), nesprávnosť právneho posúdenia ale nezakladá žiadnu z väd v zmysle § 237 O. s. p.

Treba dodať, že pre vyhovenie návrhu účastníka na oslobodenie od súdneho poplatku (a pre vyhovenie jeho návrhu na ustanovenie zástupcu z radov advokátov) je v zmysle § 138 ods. 1 O. s. p. potrebné, aby súčasne boli splnené dve podmienky, a to že: 1) oslobodenie je odôvodnené pomermi žiadateľa a 2) nejde o prípad svojvoľného alebo zrejme bezúspešného uplatňovania alebo bránenia práva. ak z týchto podmienok nie je splnená čo i len jedna nemožno žiadosti vyhovieť. V danom prípade súdy nevyhoveli žiadosti dovolateľov 1), 2) z dôvodu nesplnenia prvej podmienky, keď dospeli k záveru, že pomery dovolateľov 1), 2)

neodôvodňujú oslobodenie od súdnych poplatkov. Takisto nebolo možné vyhovieť žiadosti dovolateľov 1), 2) na ustanovenie zástupcu z radov advokátov, pretože v zmysle § 30 O. s. p. podmienkou na vyhovie tejto žiadosti je existencia predpokladov na oslobodenie od platenia súdnych poplatkov, ktoré u dovolateľov 1), 2) splnené neboli. Dovolateľmi 1), 2) uvádzané skutkové okolnosti teda v ničom nepotvrdzujú, že by procesným postupom súdov bola znemožnená realizácia niektorého z ich procesných oprávnení.

V danom prípade bol postup súdov oboch nižších stupňov v súlade so zákonom a nemal za následok odňatie možnosti žalobcov 1), 2) pred súdom konať. Za odňatie možnosti konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f) O. s. p. nemožno považovať samotné rozhodnutie, ktorým nebolo vyhovené návrhu žalobcov 1), 2) na oslobodenie od platenia súdnych poplatkov a na ustanovenie zástupcu z radov advokátov pre dovolacie konanie. Vzhľadom na námietku žalobcov 1), 2) o porušení zásad spravodlivého procesu dovolací súd uvádza, že i keď čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd zaručuje každému právo na spravodlivé konanie a prístup k súdu, nezaručuje žiadnemu účastníkovi súdneho konania bezvýhradné právo na bezplatné súdne konanie a na zastúpenie advokátom. Tak oslobodenie od súdnych poplatkov, ako aj ustanovenie zástupcu pre dovolacie konanie z radov advokátov je v občianskom súdnom konaní viazané na určité podmienky (viď vyššie), ktoré však v prípade žalobcov 1), 2) splnené neboli.

Keďže v danom prípade dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu nie je podľa § 239 O. s. p. prípustné a vady uvedené v § 237 O. s. p. neboli zistené, Najvyšší súd Slovenskej republiky dovolanie žalobcov 1), 2) ako neprípustné podľa § 243b ods. 4 O. s. p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. c) O. s. p. odmietol.“

Ústavný súd v tejto súvislosti uvádza, že ako judikatúra Komisie pre ľudské práva (sťažnosť č. 6172/73, X. v. United Kingdom, sťažnosť č. 10000/83, H v. United Kingdom), tak aj doterajšia judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (napr. v prípade Delcourt, resp. Monnel a Morris) pod spravodlivým súdnym procesom (fair hearing) v žiadnom prípade nechápe právo účastníka súdneho konania na preskúmanie toho, akým spôsobom vnútroštátny súd hodnotil právne a faktické okolnosti konkrétneho prípadu.

Kompetencie ústavného súdu nenahrádzajú postupy a rozhodnutia všeobecných súdov a nepoužívajú sa na skúmanie namietanej vecnej nesprávnosti, pretože ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo vzťahu k všeobecným súdom. Kritériom na rozhodovanie ústavného súdu musí byť najmä intenzita, akou malo byť zasiahnuté do ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou zaručených základných práv alebo slobôd a v spojitosti s tým zistenie, že v okolnostiach daného prípadu ide o zásah, ktorý zjavne viedol k obmedzeniu, resp. odopretiu základných práv alebo slobôd.

Ústavný súd v spojitosti s uvedeným ďalej poznamenáva, že na posúdenie prípustnosti dovolania je zásadne príslušný dovolací súd. Skutočnosť, že sťažovatelia zastávajú iný právny názor, než prijal v tejto veci najvyšší súd, nemôže viesť k záveru o jeho zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor najvyššieho súdu svojím vlastným. O svojvôli pri výklade alebo aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom, v tomto prípade najvyšším súdom, by bolo možné uvažovať vtedy, ak by sa jeho názor natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02). Podľa ústavného súdu však posúdenie prípustnosti dovolania zo strany najvyššieho súdu takéto nedostatky nevykazuje. Naopak, ním vyslovené závery sú súčasťou konštantnej súdnej praxe všeobecných súdov.

Pokiaľ sa sťažovatelia s právnym názorom najvyššieho súdu v otázke akceptácie vyslovenej neprípustnosti nimi podaného dovolania nestotožňujú, ústavný súd napokon dodáva, že otázka posúdenia podmienok dovolacieho konania je otázkou zákonnosti a jej riešenie nemôže viesť k záveru o porušení sťažovateľmi označeného základného práva.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd vyhodnotil argumentáciu sťažovateľov odôvodňujúcu porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy ako nedostatočnú na to, aby na jej základe bolo možné v prípade prijatia sťažnosti na ďalšie konanie zistiť a preskúmať spojitosť medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a namietaným porušením označeného základného práva. Napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu nemôže byť v takej príčinnej súvislosti s namietaným porušením práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy aj preto, že

toto porušenie sa nedá vyvodiť iba z určitého výkladu a aplikácie platných procesných noriem upravujúcich postup občianskoprávných súdov v opravných konaniach (podobne aj I. ÚS 66/98, II. ÚS 811/00).

b) Vo vzťahu k zastaveniu konania o dovolaní sťažovateľov proti rozsudku krajského súdu sp. zn. 9 Co 150/2007 z 9. októbra 2007

Podľa čl. 51 ods. 1 ústavy domáhať sa práv uvedených v čl. 46 tejto ústavy sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú.

Obsahom základného práva na súdnu ochranu je poskytnúť uplatňovanému právu súdnu ochranu, avšak iba za predpokladu, že sú splnené procesné podmienky súdneho konania. Zmyslom tohto základného práva je umožniť každému reálny prístup k súdu a tomu zodpovedajúca povinnosť súdu vo veci konať a k jeho porušeniu by mohlo dôjsť iba v tom prípade, ak by bola komukoľvek odmietnutá možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, teda pokiaľ by súd odmietol konať a rozhodovať o podanom návrhu fyzickej osoby alebo právnickej osoby.

Najvyšší súd ako súd dovolací skúmal, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať vo veci dovolania sťažovateľov proti rozsudku krajského súdu sp. zn. 9 Co 150/2007 z 9. októbra 2007, pričom zistil, že nie je splnená podmienka ich povinného zastúpenia kvalifikovaným právnym zástupcom. V súvislosti s tým najvyšší súd poukázal na ustanovenie § 241 ods. 1 druhej vety OSP, podľa ktorého musí byť dovolateľ zastúpený advokátom, pokiaľ nemá právnické vzdelanie sám, alebo jeho zamestnanec (člen), ktorý za neho koná.

V okolnostiach danej veci najvyšší súd skonštatoval, že sťažovatelia nemajú právnické vzdelanie a pri podaní dovolania neboli zastúpení advokátom. Ďalej vychádzal z toho, že sťažovatelia boli na doručenie splnomocnenia oprávňujúce advokáta na ich zastupovanie pred dovolacím súdom okresným súdom vyzvaní, avšak túto výzvu

nerespektovali. Preto dovolaciemu súdu nezostalo iné, ako dovolacie konanie zastaviť podľa § 104 ods. 2 OSP v spojení s § 243c OSP.

Ústavný súd zohľadňujúc svoju doterajšiu judikatúru pripomína, že nie je zásadne oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať rozhodnutia všeobecných súdov len v prípade, ak v konaní, ktoré predchádzalo ich vydaniu, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 13/00, I. ÚS 82/04).

Vychádzajúc z obsahu sťažnosti a k nej pripojených príloh, predovšetkým z odôvodnenia uznesenia najvyššieho súdu z 8. októbra 2008 dospel ústavný súd k záveru, že sťažovatelia nesplnili zákonom ustanovené podmienky na poskytnutie súdnej ochrany v dovolacom konaní. Vzhľadom na to ústavný súd konštatuje, že nezistil existenciu takých skutočností, ktoré by nasvedčovali tomu, že by postup najvyššieho súdu, výklad právne relevantných zákonných ustanovení alebo namietané rozhodnutie vykazovali také nedostatky, ktoré by umožňovali prijatie záveru o existencii príčinnej súvislosti s odňatím (prípadne obmedzením) základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu.

Ak najvyšší súd dovolacie konanie zastavil (z dôvodu nesplnenia zákonnej podmienky dovolacieho konania), vykonal tým svoju právomoc, ktorá vo všeobecnosti vyplýva z čl. 142 ods. 1 ústavy, osobitne tiež zo zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch

a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a z Občianskeho súdneho poriadku.

Výkonom tejto právomoci však najvyšší súd nemohol v žiadnom prípade zasiahnuť do základného práva sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Ústavný súd preto sťažnosť v tejto časti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

4. K namietanému porušeniu čl. 46 ods. 2 ústavy uznesením najvyššieho súdu z 8. októbra 2008

Podľa čl. 46 ods. 2 ústavy kto tvrdí, že bol na svojich právach ukrátený rozhodnutím orgánu verejnej správy, môže s obrátiť na súd, aby preskúmal zákonnosť takéhoto rozhodnutia, ak zákon neustanoví inak. Z právomoci súdu však nesmie byť vylúčené preskúmanie rozhodnutí týkajúcich sa základných práv a slobôd.

Vo vzťahu k namietanému porušeniu čl. 46 ods. 2 ústavy treba uviesť, že ustanovenie tohto článku v podstate upravuje právo na prístup k súdu vo veci, o ktorej rozhodol orgán verejnej správy. Ide vlastne skôr o kompetenčné ustanovenie určujúce, kedy súdna moc preskúmava rozhodnutia orgánov verejnej správy, než o ustanovenie zakladajúce základné právo. Je teda evidentné, že medzi uvedeným článkom ústavy a sťažovateľom napadnutými rozhodnutiami neexistuje žiadna relevantná súvislosť, a preto aj v tejto časti treba sťažnosť kvalifikovať ako zjavne neopodstatnenú.

5. K namietanému porušeniu čl. 46 ods. 3 ústavy uznesením najvyššieho súdu z 8. októbra 2008

Podľa čl. 46 ods. 3 ústavy má každý právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím súdu, iného štátneho orgánu či orgánu verejnej správy alebo nesprávnym úradným postupom.

Podľa čl. 51 ods. 1 ústavy domáhať sa práv uvedených aj v čl. 46 ods. 3 ústavy sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú. Takýmto zákonom je (s účinnosťou od 1. júla 2004) zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“) a (do 30. júna 2004) zákon č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom. Takýto prístup zodpovedá doterajšej rozhodovacej činnosti ústavného súdu (napr. II. ÚS 71/04).

Na základe uvedených skutočností ústavný súd odmietol sťažnosť sťažovateľov aj v časti namietajúcej porušenie ich základného práva podľa čl. 46 ods. 3 ústavy označeným rozhodnutím najvyššieho súdu pre jej zjavnú neopodstatnenosť, pretože dospel k záveru, že ním najvyšší súd nemohol v žiadnom prípade zasiahnuť do označeného základného práva sťažovateľov. Namietané rozhodnutie najvyššieho súdu nemá žiadnu vecnú súvislosť s týmto základným právom a ani nevytvára žiadnu prekážku pre uplatnenie tohto základného práva za splnenia predpokladov ustanovených zákonom č. 514/2003 Z. z.

Keďže právomoc ústavného súdu na konanie o porušení základného práva alebo slobody je daná iba vtedy, ak ochranu tomuto právu alebo slobode neposkytujú všeobecné súdy (napr. III. ÚS 32/03), ústavný súd dodáva, že sťažnosť v tejto časti možno odmietnuť aj pre nedostatok právomoci ústavného súdu.

6. K namietanému porušeniu čl. 48 ods. 2 ústavy uznesením najvyššieho súdu z 8. októbra 2008

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Sťažovatelia v podanej sťažnosti nekonkretizovali, porušenie ktorého z tam (čl. 48 ods. 2 ústavy) uvedených základných práv namietajú. Vychádzajúc z postupu vo veci

konajúceho súdu a z obsahu jeho rozhodnutia ústavný súd konštatuje zjavnú neopodstatnenosť namietania porušenia základných práv upravených čl. 48 ods. 2 ústavy. Procesné aktivity sťažovateľov (návrhy, opravné prostriedky) a konanie a rozhodovanie súdu o nich svedčia o umožnení sťažovateľom realizovať ich právo na súdnu ochranu v rozsahu upravenom všeobecne záväznými právnymi predpismi. Taktiež skutočnosť, že sťažovatelia neprezentovali (nepredložil) svoje písomné námietky (resp. sťažnosti) adresované vo veci konajúcemu súdu vyjadrujúce nespokojnosť s jeho postupom pri aplikácii právnych predpisov v rozsahu stanovenom obsahom a rozsahom práv upravených čl. 48 ods. 2 ústavy, potvrdzuje neopodstatnenosť domáhania sa ochrany týchto práv podaním sťažnosti ústavnému súdu.

Na základe uvedených skutočností ústavný súd sťažnosť sťažovateľov podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

7. K namietanému porušeniu čl. 47 ods. 2 ústavy uznesením najvyššieho súdu z 8. októbra 2008

Podľa čl. 47 ods. 2 ústavy každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

Ako to vyplýva z obsahu už citovaného rozhodnutia najvyššieho súdu, tento sa žiadosťou sťažovateľov o ustanovenie právneho zástupcu, resp. dovolaním proti uzneseniu krajského súdu, ktorým nebol sťažovateľom ustanovený právny zástupca, zaoberal a rozhodol v rámci ním zisteného skutkového stavu v zmysle príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku.

Uplatňovanie zákona v súdnom konaní a postup súdu v súlade s platným a účinným zákonom nemožno hodnotiť ako porušovanie základných ľudských práv. Za porušenie základného práva nemožno považovať ani nevyhovenie návrhu (neúspech) v konaní pred

všeobecným súdom (napr. I. ÚS 8/96). Ústavný súd túto časť sťažnosti odmietol pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

8. K namietanému porušeniu čl. 12 ods. 1, 2 a 4 a čl. 13 ods. 1 písm. a) ústavy uznesením najvyššieho súdu z 8. októbra 2008

Podľa čl. 12 ods. 1 ústavy sú ľudia slobodní a rovní v dôstojnosti a právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.

Podľa čl. 12 ods. 2 a 4 ústavy základné práva a slobody sa zaručujú všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať. Nikomu nesmie byť spôsobená ujma na právach pre to, že uplatňuje svoje základné práva a slobody.

Podľa čl. 13 ods. 1 ústavy písm. a) povinnosti možno ukladať zákonom alebo na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd.

Podľa názoru ústavného súdu namietaný postup najvyššieho súdu v konaní nesignalizuje možnosť vyslovenia porušenia čl. 12 ods. 1, 2 a 4 a čl. 13 ods. 1 písm. a) ústavy, pretože chýba, resp. z argumentácie sťažovateľov nevyplýva, príčinná súvislosť medzi označenými článkami ústavy a postupom najvyššieho súdu v konaní.

Vzhľadom na uvedené vyhodnotil ústavný súd namietané porušenie týchto článkov ústavy ako zjavne neopodstatnené.

Na základe uvedeného ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti rozhodol o jej odmietnutí podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Po odmietnutí sťažnosti bolo už bez právneho dôvodu zaoberať sa ostatnými návrhmi sťažovateľov.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. marca 2009